

ОДЕСЬКА НАЦІОНАЛЬНА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ

ЯНЧУК Наталія Дмитрівна

УДК 340.12:340.5

**ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНЦЕПЦІЇ СТАЛОГО
РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ ДЕРЖАВИ:
ТЕОРЕТИКО-КОМПАРАТИВІСТСЬКИЙ АНАЛІЗ**

Спеціальність 12.00.01 – теорія та історія держави і права;
історія політичних і правових учень

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Одеса – 2009

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Одеській національній юридичній академії Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник кандидат юридичних наук, професор
АРАКЕЛЯН Мінас Рамзесович,
Одеська національна юридична академія,
перший проректор, проректор з навчальної
роботи

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, доцент
ДУДЧЕНКО Валентина Віталіївна,
Одеська національна юридична академія,
професор кафедри теорії держави і права;

кандидат юридичних наук, доцент
МАТВЄЄВА Лілія Григорівна,
Одеський державний університет
внутрішніх справ, доцент кафедри теорії
та історії держави та права

Захист відбудеться 11 липня 2009 р. о 10 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.086.01 Одеської національної юридичної академії за адресою: 65009, м. Одеса, Фонтанська дорога, 23.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Одеської національної юридичної академії за адресою: м. Одеса, вул. Піонерська, 2.

Автореферат розісланий 5 червня 2009 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Л.Р. Біла

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. У другій половині XX століття людство усвідомило необхідність переходу до нової моделі розвитку. Проблеми, які постали перед людською цивілізацією у XX столітті, а саме зменшення матеріального балансу біосфери, зростання чисельності народонаселення, соціальна нерівність, вимагають нового підходу для свого вирішення. Безперервне поглиблення кризових явищ у багатьох сферах світового розвитку обумовило необхідність корекції його цілей і пріоритетів, обґрунтування нових ціннісних та морально-етичних критеріїв, формування нового світогляду.

Усвідомлення цього спонукає держави до пошуку принципово нових підходів при вирішенні питань соціально-економічного розвитку та ефективного природокористування. Одним із таких підходів є концепція сталого розвитку, яка інтерпретує докорінні зміни життєдіяльності суспільства. Розробка та реалізація концепції сталого розвитку є стратегічним завданням сучасної держави, яка допоможе змінити світосприйняття людей та забезпечить спільне майбутнє Українського народу.

Україна проголосила ідеологію сталого розвитку державною стратегією на XXI століття. Реалізація цієї стратегії потребує відповідного теоретичного забезпечення. Але відсутність поступу у формуванні національної концепції сталого розвитку та відповідної законодавчої бази призводить до виснаження природних ресурсів і віддаляє Українську державу від світового курсу переходу на шлях сталого розвитку. Час, який минув після конференції в Ріо-де-Жанейро (1992) та самміту в Йоганнесбурзі (2002), свідчить, що глобальна програма змін поки що не знайшла свого відображення в національних програмах розвитку, а тим більше практичного втілення в життя. Потрібні зміна державного ставлення до цієї проблеми і якісно новий рівень її наукового та практичного правового забезпечення. Закріплена у нормах права модель сталого розвитку була би формою відповідальності сучасного суспільства та держави перед майбутніми поколіннями за створення сприятливих умов для задоволення потреб. Реалізація основних положень сталого розвитку, закріплених у нормативно-правових актах, мала би сприяти подоланню негативних стереотипів у цій сфері. Тому дедалі актуальнішим стає дослідження правових проблем, які ставить концепція сталого розвитку.

Незважаючи на значний обсяг наукових публікацій, теорія та методологія сталого розвитку розроблена недостатньо повно.

Несистематизованими залишаються основні критерії та показники сталого розвитку. Потребують більш широкого дослідження питання національної концепції сталого розвитку, що пояснюється незначною кількістю досліджень із цієї проблематики. Не стали предметом аналізу і залишаються дотепер не з'ясованими такі важливі загальнотеоретичні питання правового забезпечення концепції сталого розвитку сучасних держав, як співвідношення та взаємодія стабільного правопорядку з концепцією сталого розвитку, запровадження правової політики у цій сфері, розгляд правових проблем, які стоять на заваді переходу до сталого розвитку. У науковій літературі відсутні комплексні дослідження з правового аналізу сталого розвитку, що робить тему цієї роботи новою та особливо актуальною.

Теоретичну основу дослідження становлять наукові розробки вітчизняних та зарубіжних учених по дослідженню загально-філософських, теоретико-методологічних аспектів сталого розвитку, а також розробки у сфері права, відображені в роботах С. Боголюбова, М. Бринчука,

М. Дамірлі, В. Дудченко, М. Козюбри, О. Лактункіна, О. Лукашевої, М. Мойсєєва, М. Мاستушкіна, Ю. Оборотова, П. Рабіновича, Ф. Раянова, О. Сурілової, А. Тимошенко, А. Урсула, І. Честнова та ін.

Емпіричну базу дисертаційної роботи становлять законодавчі акти Верховної Ради України, акти Президента України, акти та інші матеріали міністерств та відомств. Слід також назвати проект Концепції сталого розвитку України, а також програмні документи по забезпеченню сталого розвитку зарубіжних держав (Білорусії, Канади, Нідерландів, Росії, США, Китаю та ін.). Окремий блок в основі дослідження становлять документи ООН.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційне дослідження виконано в рамках наукових досліджень кафедри права Європейського Союзу та порівняльного правознавства Одеської національної юридичної академії з проблем «Діалог сучасних правових систем. Адаптація правової системи України в європейське право», яка є складовою частиною загальної теми, що розробляється Одеською національною юридичною академією – «Традиції та новації в сучасній українській державності і правовому житті» (державний реєстраційний номер 0106U004970) на період з 2006 по 2010 р.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційного дослідження є комплексний теоретико-компаративістський аналіз правових аспектів концепції сталого розвитку сучасної держави та на його підставі розроблення наукової основи національної правової політики у сфері

забезпечення сталого розвитку України. Основними завданнями дослідження є:

з'ясувати витoki основних ідей концепції сталого розвитку та підходів до тлумачення самого терміна «сталий розвиток»;

розкрити роль і місце права в процесі переходу до сталого розвитку;

дослідити можливості узгодження прав та свобод людини з новою концепцією розвитку цивілізації – сталого розвитку;

провести порівняльно-правовий аналіз стратегії сталого розвитку на прикладі провідних країн світу та країн пострадянського простору;

з'ясувати стан відображення принципів сталого розвитку в національному законодавстві України та окреслити основні проблеми, що існують у зв'язку з цим;

сформуувати основні стратегічні орієнтири України на шляху до правового забезпечення сталого розвитку;

розробити концептуальну модель сталого розвитку України.

Об'єкт ом дослідж ення є сталий розвиток як концепція розв'язання сучасних глобальних проблем.

Предмет ом дослідж ення є загальнотеоретичний та компаративістський аналіз правового забезпечення концепції сталого розвитку сучасної держави.

Мет одологічною основою дослідж ення є філософські, загальнонаукові та спеціально-наукові підходи та методи дослідження.

Так, системний підхід дав змогу врахувати всю сукупність екологічних, економічних, соціальних, правових аспектів, їх системних властивостей та характеристик досліджуваних систем, як особливостей спеціальних методів, що використовуються для дослідження такого явища як сталий розвиток. Використання синергетичного підходу обумовлено необхідністю аналізу складних систем, феномена самоорганізації, різних видів несталості, перехідних процесів, яким і є нова модель розвитку цивілізації. Історичний метод застосовувався при розгляді еволюційного шляху становлення й оформлення положень концепції сталого розвитку. Порівняльно-правовий метод використовувався при вивченні світових процесів та явищ у сфері сталого розвитку у їх динаміці й використанні позитивного досвіду. Необхідність використання цього методу обумовлена тим, що при зіставленні стратегій сталого розвитку різних країн формується можливість усвідомлення особливостей їх становлення та розвитку, розуміння їх суті та можливості адекватно впливати на процеси їх удосконалення. За допомогою методу правового моделювання розроблено певні моделі розвитку на прикладі як світового співтовариства в цілому, так і окремої країни, що сприятиме наведенню «порядку» у понятійному апараті, формуванню гіпотез – матеріалу для змістовних

сценарних розробок та ін. Формально-логічний метод сприяв виявленню суперечностей у понятійному апараті, який застосовується в теорії нової моделі розвитку.

У ході дослідження використовувалися й інші загальнонаукові та спеціально-наукові підходи й методи.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що вперше у вітчизняній юриспруденції комплексно досліджено загальнотеоретичні та компаративістські аспекти правового забезпечення концепції сталого розвитку сучасної держави.

Наукова новизна одержаних результатів визначається такими основними положеннями:

уперше:

у вітчизняній науці обґрунтовано необхідність підвищення ролі права в забезпеченні сталого розвитку як важливого засобу впливу на процеси сталості;

проведено порівняльний аналіз концепцій переходу країн на шлях сталого розвитку, що дозволив виявити позитивні та негативні тенденції впровадження правової політики стосовно сталого розвитку сучасної держави, що дало змогу використовувати позитивний іноземний досвід при опрацюванні власної національної концепції сталого розвитку та уникнути небажаних наслідків;

визначено проблеми правового забезпечення та реалізації принципів концепції сталого розвитку в національній правовій системі України;

удосконалено:

поняття «сталий розвиток», встановлено, що суперечки між поняттями «сталість» та «розвиток» є необґрунтованими, оскільки у жодному визначенні не розуміється сталість в її прямому значенні, а мається

на увазі невизначено тривалий розвиток, який не вступав у конфлікт з природою;

концептуальні засади правового забезпечення сталого розвитку України, виходячи із притаманних Українській державі ресурсних, демографічних, соціально-економічних та екологічних особливостей;

набули подальшого розвит ку:

положення, що перехід до сталого розвитку є неможливим без трансформації концепції прав людини; встановлено, що важливим є не лише закріплення прав нинішніх поколінь, але й забезпечення захисту прав та інтересів майбутніх поколінь;

уявлення про вплив концепції сталого розвитку на правову систему, у зв'язку з чим висунута авторська інтерпретація: концепція сталого розвитку має стати однією з методологічних засад для юридичних наук.

Практичне значення одержаних результатів полягає у перспективі використання авторського доробку здобувача стосовно правових перетворень на шляху до сталого розвитку, в теоретичному обґрунтуванні довгострокових програм реформування країни, зокрема пошуку оптимальних шляхів до побудови в Україні суспільства сталого розвитку.

Сформовані в дисертації положення та пропозиції можуть бути використані у:

науково-дослідницькій сфері – для подальшої розробки різноманітних загальнотеоретичних питань правового забезпечення концепції сталого розвитку сучасної держави;

правотворчості – в процесі вдосконалення існуючого та розробці нового законодавства у сфері сталого розвитку. Висновки та окремі положення дисертації можуть бути використані для подальшого удосконалення національної концепції сталого розвитку чи розробки нової, а також для усунення недоліків у правозастосовчій практиці;

навчальному процесі – при проведенні занять з навчальних дисциплін «Теорія держави та права», «Проблеми теорії держави та права», «Порівняльне екологічне право», а також у процесі підготовки навчальної та навчально-методичної літератури із зазначених курсів.

Одержані результати уможливають подальшу розробку правового забезпечення концепції сталого розвитку сучасної держави.

Апробація результатів дослідження. Дисертація обговорювалася на засіданнях кафедри права Європейського Союзу і порівняльного правознавства та кафедри теорії держави і права Одеської національної юридичної академії.

Результати дослідження були апробовані у виступах на: 9-й щорічній науковій конференції професорсько-викладацького і аспірантського складу «Правове життя сучасної України» Одеської національної юридичної академії (м. Одеса, 26 квітня 2006 р.), 16-й Міжнародній історико-правовій конференції «Природа, право і держава: історико-юридичні аспекти» (м. Сімферополь, 15–18 вересня 2006 р.), 4-й Всеукраїнській науковій конференції молодих науковців, аспірантів та студентів «Актуальні проблеми теорії та історії прав людини, права і держави» (м. Одеса,

10–11 листопада 2006 р.), 2-му міжнародному науковому семінарі «Порівняльне правознавство: сучасний стан та перспективи розвитку» (м. Алушта, 25–29 квітня 2007 р.), 10-й ювілейній звітній науковій конференції професорсько-викладацького та аспірантського складу «Правове життя сучасної України» (м. Одеса, 27–28 квітня 2007 р.), Міжнародній школі-практикумі молодих вчених-юристів «Вплив міжнародного права на національне законодавство» (м. Москва,

24–26 травня 2007 р.), міжнародній науковій конференції, присвяченій пам'яті професора О.В. Сурілова «Питання удосконалення методології сучасної юриспруденції» (м. Одеса, 28–29 березня 2008 р.), 3-му міжнародному науковому семінарі «Порівняльне правознавство: сучасний стан і перспективи розвитку» (м. Сімферополь – смт. Партеніт, 17–20 квітня 2008 р.), Всеукраїнській науковій конференції «Правове життя сучасної України» (м. Одеса, 18–19 квітня 2008 р.), Міжнародній школі-практикумі молодих вчених-юристів «Ефективність законодавства та сучасні юридичні технології» (м. Москва, 29–31 травня 2008 р.).

Публікації. Основні положення та результати дисертаційного дослідження викладені у 11 публікаціях, сім із яких опубліковано у наукових фахових виданнях, перелік яких затверджений ВАК України.

Структура дисертації. Відповідно до мети та завдання дослідження дисертаційна робота складається зі вступу, чотирьох розділів, що містять одинадцять підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатку. Загальний обсяг дисертації становить 195 сторінок, список використаних джерел становить 257 найменувань і розташований на 23 сторінках, додаток – на 17 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **Вступі** обґрунтовано наукову актуальність теми дослідження, визначено мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, охарактеризовано його методологічну базу, теоретичну основу, а також ступінь наукової новизни отриманих результатів, їх теоретичну і практичну цінність, наведено дані про апробацію та публікації основних положень дослідження.

Перший розділ «Теоретико-методологічні основи дослідження ролі права в забезпеченні сталого розвитку» складається з трьох підрозділів і присвячений дослідженню теоретико-методологічних основ ролі права в процесі переходу до нової моделі розвитку.

У **підрозділі 1.1. «Теоретичні засади формування концепції сталого розвитку»** комплексно досліджується процес формування концепції сталого розвитку.

Формуванню концепції сталого розвитку передувало два-три десятиліття дискусій і пошуків, в яких брали участь представники світової політики та наукової еліти. Першими, хто привернув увагу до проблеми

ресурсних обмежень, були представники Римського клубу. Незважаючи на те, що доповіді Римському клубу зазнали певної критики за неточність прогнозів, за слабкий ефект попередження, це не послаблює значення цих робіт. Безперечно, доповіді мали велике значення для формування екологічної свідомості, привернули увагу до глобальних проблем, відіграли певну просвітницьку роль, спонукали до активних дій.

Переломним моментом у формуванні концепції сталого розвитку була доповідь Міжнародної комісії з навколишнього середовища і розвитку під назвою «Наше спільне майбутнє» (1987), яку очолювала пані Брундланд.

У цій доповіді вперше говорилося про відповідальність теперішніх поколінь перед майбутніми, вперше давалося визначення поняття «сталий розвиток», а також наголошувалося на неможливості вирішення екологічних проблем без їх зв'язку із соціально-економічними та політичними проблемами.

Не менш важливе значення для формування концепції сталого розвитку мали Конференції з навколишнього середовища та розвитку в Ріо-де-Жанейро (1992) та Всесвітній самміт зі сталого розвитку в Йоганнесбурзі (2002). Результатом діяльності першого форуму стало прийняття «Порядку денного на XXI століття», який являє собою політико-правову основу захисту навколишнього середовища, на другому – вперше було встановлено часові інтервали руху світового співтовариства на шляху до сталого розвитку, акцентувалася увага на соціально-економічних проблемах тощо.

На цих та інших форумах було підтверджено, що досягнення цілей сталого розвитку нерозривно пов'язано з процесами глобалізації і вимагає відповідних дій світового співтовариства. Розроблена міжнародними зусиллями концепція сталого розвитку дозволяє вирішити проблему глобалізаційних процесів розвитку суспільства у єдності з навколишнім середовищем, виявити протиріччя та визначити шляхи їх можливого вирішення.

У *підрозділі 1.2. «Поняттйний апарат дослідження»* аналізуються основні поняття дослідження, уточнюється їхній обсяг, формулюється на їх основі нове визначення та обґрунтування деяких висновків.

Зроблено висновок про те, що суперечки навколо поняття «сталий розвиток» є необґрунтованими. Існуюча в науковій літературі різноманітність міркувань з приводу поняття «сталий розвиток» і авторський аналіз цього терміна дали змогу дійти висновку, що в жодному з визначень не мається на увазі сталість у її прямому значенні, а мова йде про невизначено тривалий розвиток, який не вступає в конфлікт з природою. Всі різночитання із цього приводу пов'язані: по-перше, з

неточністю перекладу терміна «sustainable development» на українську мову; по-друге, з прагненням вчених вкласти у це поняття своє «навантаження» залежно від сфери наукових інтересів – економічне, екологічне, філософське тощо.

На основі критичного аналізу існуючих у науковій літературі позицій з приводу сталого розвитку пропонується таке визначення сталого розвитку. Сталий розвиток – керований стабільний соціально-економічний розвиток, що не порушує природної основи, спрямований на виживання та безперервний прогрес суспільства у межах господарської ємності біосфери.

Зроблено висновок, що загальнолюдські цінності, що закладені в основу концепції сталого розвитку, сформовані на рівні високого ступеня узагальнення, який часом має вигляд абстракцій. Природно, що такі трактовки поняття «сталий розвиток» не є достатніми для галузевої юриспруденції і тим більше для практики, яка потребує розуміння сталого розвитку з юридичної точки зору.

Правове забезпечення сталого розвитку – це нормативно-правовий процес, спрямований на врегулювання суспільних відносин, які складаються між державою та її органами, органами місцевого самоврядування, фізичними та юридичними особами з приводу забезпечення соціально-економічного розвитку з метою задоволення як нинішнім, так і майбутнім поколіннями різноманітних потреб (фізіологічних, економічних, духовних тощо) в процесі взаємодії з природою.

Детальний аналіз юридичної літератури дозволив дійти висновку, що юридичні властивості та особливості актів, які мають назву «концепція», практично не досліджені, що лише ускладнює практику їх використання. Поняття «концепція» сприймається переважно у двох значеннях: як система поглядів на те чи інше явище або акти, що містять нормативні приписи. Аналіз існуючих в літературі різноманітних точок зору дозволив дійти висновку, що «концепція» може вважатися нормативним актом за умови, якщо вона відповідає таким вимогам: 1) не має індивідуального характеру, що є особливістю ненормативних актів; 2) відповідає правилам законодавчої техніки, що висуваються до нормативно-правових документів; 3) присвячена вирішенню не поточних питань, а спрямована на розв'язання концептуальних завдань правової політики держави.

У **підрозділі 1.3. «Особливість і мет одології дослідж ення правового забезпечення ст алого розвит ку»** проаналізовано можливість і ступінь ефективного застосування методології у пізнанні концепції сталого розвитку.

Складність та багатоплановість предмета дослідження обумовили звернення до теоретичних розробок різних галузей наукового знання і необхідності використання широкого спектра загальнонаукових та спеціальних наукових підходів та методів. Виявлено можливості підходів та методів сучасної науки (системний, синергетичний підходи, історичний, порівняльно-правовий методи, метод правового моделювання, формально-логічний та інші загальнонаукові та спеціально-наукові підходи та методи) для дослідження зазначеної проблематики.

З огляду на теоретико-методологічний потенціал концепції сталого розвитку було розглянуто її положення на основі використання таких принципів: переваги універсальних підходів та врахування регіональних особливостей; розуміння причин; врахування всіх факторів (багатофакторність); всебічності; комплексності; об'єктивності; справедливості. З методологічної точки зору реалізація цих принципів передбачає подолання суперечностей між розумінням розвитку в економічному контексті і розвитком на засадах соціальної справедливості та збереження довкілля, а також переосмислення людських якостей.

Другий розділ «Правові аспекти сталого розвитку: загальнотеоретичні проблеми» складається з трьох підрозділів і присвячений центральним проблемам дослідження.

Підрозділ 2.1. «Право як факт ор забезпечення ст алого розвит ку» присвячений системному аналізу регулятивних можливостей права як одного із факторів забезпечення сталого розвитку.

Проблеми розробки стратегії виживання людства спонукають до усвідомлення та наукового аналізу глобальних проблем та ролі права в реформуванні суспільства. Це ставить нові завдання перед правовою наукою, що обумовлює необхідність перегляду та коригування механізмів правового регулювання, особливо у сфері економічного та соціального розвитку.

За умов глобальної екологічної кризи право не може залишатися на старих методологічних засадах. Концепція сталого розвитку веде до перегляду існуючих підходів до праворозуміння, що не обумовлює появу нового типу праворозуміння, а формування такого типу праворозуміння, що не заперечує екологічну детермінантність права. Тому право повинно бути діалогічним, уявляючись як праворозуміння різних правових культур та цивілізацій.

Перехід до нової моделі розвитку обумовлює появу нових функцій права. У цьому контексті виокремлення екологічної функції права сприятиме забезпеченню якості навколишнього середовища в умовах господарського розвитку засобами правового регулювання. Саме з появою екологічної функції права можна говорити про безпрецедентне суміщення

законів природи та законів розвитку суспільства. Таке суміщення можливе за умови, якщо воно відображене в законодавстві.

У *підрозділі 2.2. «Стабільність ь правовпорядку як передумова побудови суспільст ва ст алого розвитку»* пояснюється, яким чином стабільність правовпорядку впливає на забезпечення концепції сталого розвитку, що лежить в основі його стабільності, якими є причини та можливості забезпечення стабільного правовпорядку.

Стабільність правовпорядку є однією з умов побудови суспільства сталого розвитку. Вирішення нових науково-практичних задач, що постають перед людством, вимагає концептуального перегляду «застарілих» юридичних правил та пошуку нових. Зроблено висновок, що говорячи про правовпорядок, слід говорити про динамічну стабільність, яка передбачає певний відхід від сталості.

Виявлено, що правовпорядок є умовною точкою перетину різних проблем, з якими стикається суспільство на певному етапі розвитку. Саме такою «проблемою» є правове забезпечення концепції сталого розвитку.

Нестабільність правовпорядку пов'язана з тими чи іншими недоліками в системі права, зокрема: а) відсутність законодавчих ініціатив з боку держави у сфері забезпечення сталого розвитку і як наслідок – виснаження природних ресурсів, погіршення соціально-економічного стану людей, зниження рівня правової культури; б) збільшення неефективних нормативно-правових актів, що призводить до нормативно-правової дезорганізації; в) несистемність діючого законодавства, коли стикаються нормативно-правові акти різного рівня; наявність законів, що регулюють незначні питання, які доцільніше регулювати підзаконними актами; г) надмірна деталізація та декларативність нормативно-правових актів; д) нестабільна правозастосовча практика; є) відсутність сильної правової держави та розвинутого громадянського суспільства, здатного виконувати покладені на нього функції, тощо.

У *підрозділі 2.3. «Права людини в конт екст і концепції ст алого розвитку ку»* розглядаються аспекти впливу концепції сталого розвитку на теорію прав людини, пропонуються загальні теоретичні та практичні напрями для співвідношення прав людини із цією моделлю розвитку.

Загальні положення концепції сталого розвитку ведуть до перегляду основних постулатів прав людини, а саме: 1) сталий розвиток неможливий без забезпечення прав та свобод людини; 2) права людини – це головний орієнтир, на який повинна спиратися держава. Якщо додержуються права людини, то суспільство характеризується як стабільне, а у випадку ігнорування державою цього обов'язку, мова може йти про загрозу збалансованому розвитку держави; 3) заміна антропоцентричного підходу в правах людини на біоцентричний – що передбачає звуження прав

та свобод людини до «вузького коридору екологічної цілеспрямованості». Такий підхід дасть змогу гарантувати рівний доступ до природних ресурсів не лише теперішнім, але й майбутнім поколінням; 4) відправною точкою та головним орієнтиром цього процесу є забезпечення та рівність прав та свобод теперішніх і майбутніх поколінь; 5) сталий розвиток як нова модель розвитку цивілізації може бути гарантований лише при усуненні соціально-економічних та політичних умов, що породжують бідність, соціальну нерівність тощо.

Третій розділ «Правове забезпечення сталого розвитку в різних національних правових системах: порівняльний аналіз» містить два підрозділи і присвячений порівняльному дослідженню правового забезпечення сталого розвитку на прикладі високо розвинутих країн та країн пострадянського простору.

У **підрозділі 3.1. «Особливості правового регулювання сталого розвитку у провідних країнах світу: загальне та особливе»** висвітлено стан відображення принципів сталого розвитку, надано загальну характеристику законодавству у цій сфері, виявлено основні напрями удосконалення правового регулювання нової моделі розвитку.

Здійснене дослідження дозволяє дійти висновку, що для більшості країн світу (Австралія, Велика Британія, Канада, Китай, Нідерланди, США, Японія) пошук моделей сталого розвитку вже давно має не тільки академічне значення, але й є усталеною практикою. У цілому ці країни пішли далі декларативних заяв та прийняття програмних документів, постійно вдосконалюються механізми та інструменти управління, активно застосовуються наукові досягнення та природоохоронні технології. Ідеї сталого розвитку проникають у свідомість пересічних громадян, що лише сприяє впровадженню сталого розвитку.

Було виявлено якісну подібність механізмів правового регулювання сталого розвитку провідних країн світу та чітко вибудовану правову політику як на національному, так і місцевому рівні. Однак поряд із рисами подібності було виявлено і риси відмінності. У ході порівняння стала очевидною наявність особливостей у визначенні цілей сталого розвитку в різних країнах, специфіки розгортання відповідних ініціатив та факторів формування правової політики у цій сфері.

У **підрозділі 3.2. «Правове забезпечення сталого розвитку пост радянських країн: схожість і відмінності»** розглянуто проблеми правового закріплення та реалізації принципів сталого розвитку в національних правових системах на прикладі правових систем пострадянських держав.

Зроблено висновок, що міжнародні правові норми у сфері сталого розвитку знайшли своє відображення в національних нормативно-

правових актах деяких пострадянських країн (Росії, України і Білорусії). Однак неможливо не відмітити їх недостатню матеріальну базу та декларативність передбачених у них положень. В цілому, в країнах пострадянського простору законодавче забезпечення побудови суспільства сталого розвитку відбувається за загальною схемою: а) на конституційному рівні знайшли своє відображення переважно питання охорони навколишнього середовища, екологічної безпеки, права власності на природні ресурси та їх використання; б) прийняття природоохоронного законодавства та незначна екологізація інших галузей права; в) прийняття спеціальних нормативно-правових актів у сфері сталого розвитку відповідно до вимог міжнародного співтовариства.

На основі загального аналізу чинного законодавства країн пострадянського простору було виявлено «уразливі» місця правового регулювання цієї сфери: а) відсутність легальної дефініції сталого розвитку – чим більш точно лінгвістично та концептуально виражені приписи права, тим більш ефективно воно виконує свою функцію; б) підміна законів підзаконними актами, що призводить до нормативної дезорганізованості та гальмування процесу побудови суспільства сталого розвитку; в) недостатнє законодавче закріплення принципів сталого розвитку в галузевих нормативно-правових актах – концепція сталого розвитку залишається прерогативою лише екологічного права; г) відсутність концепції розвитку законодавства у сфері переходу до сталого розвитку – законодавство не містить яких-небудь спеціальних вимог, що встановлюють обов'язковість, процедуру розробки, приблизну структуру, а також вимоги до змісту документів концептуального значення, що визначають розвиток права сталого розвитку; д) відсутність законів, які безпосередньо присвячені проблемам сталого розвитку; є) нерозробленість чіткої політико-правової основи у сфері сталого розвитку: неопрацювання програмних документів, хоча конституційна база для цього існує; ж) прослідковуються тенденції до «латання дірок» у законодавстві, надання переваги економічним інтересам над екологічними тощо.

Таким чином, проблема розробки та правового закріплення державної стратегії сталого розвитку, що буде містити механізми її реалізації, залишається актуальною і на сьогодні.

Четвертий розділ «Концептуальні засади правового забезпечення сталого розвитку України» містить три підрозділи, в яких представлений комплексний аналіз загальнотеоретичних аспектів правового забезпечення концепції сталого розвитку в Україні.

У *підрозділі 4.1. «Проблеми правового забезпечення сталого розвитку в Україні»* розглянуто проблеми правового характеру, що стоять

на заваді переходу від декларативного проголошення принципів сталого розвитку до розробки та реалізації реальної концепції та конкретних механізмів забезпечення такого розвитку.

У цьому контексті пропонується здійснити певні кроки на шляху до подолання ряду найактуальніших правових проблем у сфері забезпечення сталого розвитку, зокрема: 1) визначити пріоритети, першочергові цілі та завдання на шляху побудови суспільства сталого розвитку; 2) розробити нормативно-правові акти на науковій основі у сфері сталого розвитку, що має призвести до спроможності реалізувати поставлені завдання; 3) закріпити на законодавчому рівні показники сталого розвитку – теоретична нерозробленість та правова неврегульованість індикаторів сталого розвитку викликає складнощі при визначенні таких показників при переході до сталого розвитку; 4) підвищити рівень правової культури громадян. Ідеологія сталого розвитку не знайшла свого поширення, а сам термін для більшості навіть освічених людей залишається незрозумілим; 5) підвищити кваліфікацію та компетентність фахівців. Відсутність фахівців відбивається на рішеннях, що приймаються як в органах влади, так і на підприємствах, в установах, організаціях при виконанні правових приписів.

У **підрозділі 4.2. «Правова політика у сфері забезпечення сталого розвитку України»** мова йде про основні принципи, стратегічні напрями та практичні шляхи впровадження нової ідеології розвитку.

Аналіз української правової системи з позиції сталого розвитку дає можливість стверджувати про необхідність удосконалення правової політики у цій сфері за такими стратегічними напрямами: а) необхідність узаконеного переходу до моделі сталого розвитку – створення стабільної законодавчої бази, сталої правозастосовчої практики, підкріплення нормативних лозунгів матеріальною базою, забезпечення прав та свобод людини та громадянина у світлі концепції сталого розвитку; б) перехід всієї системи законодавства на модель сталого розвитку слід розпочати з конституційної реформи – проблема пошуку оптимальних правових форм закріплення конституційно-правового статусу держави, його цілей та завдань у сфері сталого розвитку набуватиме особливої актуальності; в) необхідність подолати фактично існуюче в юриспруденції становище, що всі відносини, пов'язані з навколишнім середовищем, стосуються лише сфери екологічного права – забезпечення сталого розвитку повинно бути перерозподілено між усіма галузями права. Концепція сталого розвитку повинна стати методологічною основою для юридичних наук. Перш за все вона повинна стати предметом дослідження теорії держави і права, яка формулює понятійний апарат та категорії юриспруденції, що відповідають сучасним тенденціям. Концепція сталого розвитку як ідеологічна основа

юриспруденції повинна розвивати та наповнювати новим змістом такі аспекти юридичної науки як права та обов'язки людини, функції держави, соціальне призначення права й т. ін.

У підрозділі 4.3. *«Концептуальні засади сталого розвитку в українському вимірі: проблеми та перспективи»* здійснено аналіз сутності та основних теоретичних положень проекту Національної концепції сталого розвитку України, виявлено основні недоліки цієї концепції та складнощі її практичної реалізації.

Для України назріла необхідність переходу від декларативного проголошення основних принципів сталого розвитку до розробки та реалізації концепції сталого розвитку. Аналіз проекту Концепції сталого розвитку України показав такі недоліки цього документа: 1) має декларативний характер, не містить чіткої програми дій для органів влади та суспільства в цілому. Складається враження про перенесення на національний ґрунт глобальних положень, окремі з яких виглядають відірваними від національних реалій; 2) не відображається ряд концептуальних положень, закріплених міжнародними стандартами – відсутні положення щодо ролі місцевих громад у забезпеченні сталого розвитку, реформування освіти відповідно до вимог концепції сталого розвитку тощо; 3) відсутня прив'язка до території – основного ресурсу багатоцільового призначення та джерела всіх інших ресурсів; 4) нечіткими є параметри сталого розвитку; 5) невизначеним залишається співвідношення між процесами глобалізації та регіоналізації у формуванні цілей та пріоритетів сталого розвитку; 6) недостатньо усвідомлено роль державного управління як інструменту побудови суспільства сталого розвитку; 7) невизначеність строків переходу країни на засади сталого розвитку, що лише віддаляє Україну від загальносвітових тенденцій розвитку, тощо.

Концепція сталого розвитку України повинна складатися із трьох частин. Перша – повинна розглядати проблемно-теоретичні питання, цілі та систему показників сталого розвитку. Друга – повинна містити оцінку можливостей країни по переходу до сталого розвитку. У третій частині необхідно описати механізми та інструменти сталого розвитку, систему збалансованих дій по строках, об'єктах та суб'єктах виконання, пріоритетні загальнонаціональні програми тощо.

Виявлення «уразливих» місць у проекті Концепції сталого розвитку України дає підстави стверджувати про нагальну необхідність закріплення на вищому рівні переходу до сталого розвитку і першим кроком до побудови суспільства сталого розвитку має бути прийняття Національної концепції сталого розвитку України. Другим кроком мають стати впорядкування законодавчої бази та розробка системи програмних та

прогнозних документів, основними компонентами яких мають стати прогнози зміни природно-ресурсного потенціалу, стану довкілля та рівень життя населення.

ВИСНОВКИ

У дослідженні представлено розв'язання наукового завдання, яке полягає у комплексному теоретико-компаративістському аналізі правових аспектів концепції сталого розвитку сучасної держави та на його підставі розроблення наукової основи національної правової політики у сфері забезпечення сталого розвитку України. За результатами дослідження зроблено такі висновки та надано практичні рекомендації.

1. Загальновизначеного поняття «сталий розвиток» не існує, тоді як без внесення ясності у це поняття неможливо говорити про ефективність правового регулювання цього процесу. Саме тому важливим питанням реалізації концепції сталого розвитку є закріплення чіткого легального визначення поняття «сталий розвиток». Пропонується таке визначення цього поняття:

Сталий розвиток – керований стабільний соціально-економічний розвиток, що не порушує природної основи, спрямований на виживання та безперервний прогрес суспільства у межах господарської ємності біосфери.

2. Правове забезпечення сталого розвитку – це нормативно-правовий процес, спрямований на врегулювання суспільних відносин, які складаються між державою та її органами, органами місцевого самоврядування, фізичними та юридичними особами з приводу забезпечення соціально-економічного розвитку з метою задоволення як нинішнім, так і майбутнім поколіннями різноманітних потреб (фізіологічних, економічних, духовних тощо) в процесі взаємодії з природою.

3. У зв'язку з необхідністю переходу на шлях сталого розвитку перед правовою наукою постає ряд завдань: теоретичне наповнення правового фундаменту нової моделі розвитку суспільства та держави – моделі сталого розвитку; необхідність узаконеного переходу до сталого розвитку; перегляд галузевого законодавства з позиції концепції сталого розвитку. У зв'язку з необхідністю переходу на шлях сталого розвитку з'являється нова функція права – екологічна, яка передбачає суміщення законів природи та законів розвитку суспільства.

4. Проблеми стабільності у правовій сфері суспільного життя відіграють провідну роль. Можна говорити про наявність суспільної

потреби в стабільності. Особливої гостроти ця потреба набуває в умовах різного роду соціальних, економічних, політичних, екологічних потрясінь. За таких умов важливого методологічного значення набуває з'ясування ролі правопорядку в забезпеченні сталого розвитку. Правопорядок слід розглядати як особливу форму прояву соціального порядку, який в умовах переходу до сталого розвитку повинен відповідати таким критеріям: стабільність державних та суспільних інституцій, що функціонують на основі права; підпорядкування суспільних відносин юридичним приписам; гарантована можливість використання суб'єктивних прав та виконання юридичних обов'язків усіма суб'єктами права тощо.

5. Перехід світового співтовариства до сталого розвитку – процес тривалий, складний та суперечливий. Перепони, що стоять на заваді сталому розвитку, мають переважно правове походження. Так, до головних перешкод правового характеру слід віднести: відсутність концепції правового регулювання, внаслідок чого затягується розробка та прийняття системи програмних документів; непослідовна політика законодавця у забезпеченні сталого розвитку; невідповідність існуючих нормативно-правових актів у цій сфері правилам законодавчої техніки; не використовується при розробці законодавства науковий аналіз розроблених міжнародно-правових документів у сфері забезпечення сталого розвитку; не узгоджується прийняття нормативно-правових актів із зацікавленими верствами населення тощо.

6. Більшість країн світу пішли далі проголошення ідеології сталого розвитку державною стратегією – накопили значний досвід правового регулювання відносин суспільства з природою. Кожна країна є унікальною і в досягненні цілей сталого розвитку спирається як на власний рівень економічного розвитку та природно-ресурсний потенціал, так і на рівень культурного розвитку.

У цілому правова політика провідних країн світу у сфері забезпечення сталого розвитку має багато спільного, зокрема: а) цілі сталого розвитку зорієнтовано на суспільне сприйняття та підтримку урядових програм розвитку; б) наявність розгорнутої законодавчої бази з питань забезпечення сталого розвитку; в) існування ефективної правозастосовчої практики реалізації основних положень концепції сталого розвитку; г) простежується зростання уваги населення до концепції сталого розвитку тощо.

Законодавство провідних країн світу у сфері сталого розвитку має суттєві відмінності, які залежать від багатьох факторів впливу. У числі національних особливостей концепції сталого розвитку можна виокремити: Велика Британія – перевага надається соціальним гарантіям; Канада – в основі національної концепції сталого розвитку лежить ідея лідерства;

Австралія – перевага надається розробленню регіональної правової політики у сфері забезпечення сталого розвитку; Нідерланди – концепція сталого розвитку базується на синтезі соціального, економічного та екологічного факторів; США – пріоритет надається економічному зростанню; Японія – в основу концепції сталого розвитку покладено екофільну модель природокористування; Китай – у центрі концепції сталого розвитку знаходиться демографічна політика.

Країни пострадянського простору (Росія, Україна, Білорусія) ще далекі від того, щоб здійснювати ефективну, скоординовану правову політику у сфері сталого розвитку. Кожна із пострадянських країн має спільні проблеми, що стоять на заваді здійснення переходу до сталого розвитку, зокрема: недостатньо усвідомлена роль державного управління як інструменту побудови суспільства сталого розвитку; недостатньо розвинуті законодавство та право у сфері сталого розвитку; відсутня політична воля з боку держави до побудови суспільства сталого розвитку тощо.

7. Перехід до концепції сталого розвитку неможливий без трансформації прав людини. Концепція сталого розвитку покликана усунути протиріччя між правами нинішніх та майбутніх поколінь, змінити антропоцентричний підхід у правах людини на біоцентричний, забезпечити соціально-економічні умови, що будуть сприяти забезпеченню прав людини, удосконаленню процедур захисту прав людини і громадянина тощо.

8. Концепція сталого розвитку пропонує новий підхід до проблеми свігосприйняття. Формування стратегії сталого розвитку в Україні із самого початку відбувалося так, що суспільство скоріше віддалялося, ніж наближалося до вирішення цієї проблеми. Саме тому вирішальною для правового забезпечення сталого розвитку України є розробка та прийняття Національної концепції сталого розвитку як базового документа. Закріплення основних принципів ідеології сталого розвитку буде сприяти подоланню негативних стереотипів у цій сфері. Цей важливий документ повинен стати ідейною основою для розвитку відповідного законодавства, створити механізми узгодженої економічної, соціальної та екологічної складової збалансованого розвитку суспільства, систематизувати план дій та строки виконання конкретних етапів.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Янчук Н.Д. Національна концепція сталого розвитку в Україні : сучасний стан розроблення та основні напрями досліджень / Н.Д. Янчук // Південноукраїнський правничий часопис. – 2006. – № 4. – С. 13-15.

2. Янчук Н.Д. Правові аспекти проблеми сталого розвитку України / Н.Д. Янчук // Актуальні проблеми держави та права : зб. наук. праць. – Вип. 34. – О. : Юрид. л-ра, 2007. – С. 86-90.

3. Янчук Н.Д. Права людини та стратегія сталого розвитку / Н.Д. Янчук // Південноукраїнський правничий часопис. – 2007. – № 4. – С. 80-83.

4. Янчук Н.Д. Порівняльно-правовий аналіз національних концепцій переходу до сталого розвитку (на прикладі пострадянських країн) / Н.Д. Янчук // Актуальні проблеми держави та права : зб. наук. праць. – Вип. 36. – О. : Юрид. л-ра, 2007. – С. 436-439.

5. Янчук Н.Д. Концепція сталого розвитку : конституційно-правове забезпечення / Н.Д. Янчук // Південноукраїнський правничий часопис. – 2008. – № 2. – С. 14-15.

6. Янчук Н.Д. Теоретичні передумови виникнення концепції сталого розвитку / Н.Д. Янчук // Актуальні проблеми теорії та історії прав людини, права і держави : матеріали IV Всеукр. наук. конф. правників-початківців, (Одеса, 10–11 листопада 2006 р.). – О. : Юрид. л-ра, 2006. – С. 188-193.

7. Янчук Н.Д. Концепция устойчивого развития: глобальная и национальная / Н.Д. Янчук // Влияние международного права на национальное законодательство : материалы заседания Междунар. школы-практикума молодых ученых-юристов, (Москва, 24–26 мая 2007 г.) / отв. ред. Т.Я. Хабриева и Ю.А. Тихомиров. – М. : ИД «Юриспруденция», 2007. – С.161-166.

8. Янчук Н.Д. Національна концепція сталого розвитку : порівняльно-правовий аналіз / Н.Д. Янчук // Порівняльно-правові дослідження : міжнар. наук. юрид. журнал (Матеріали Другого міжнар. наук. семінару «Порівняльне правознавство: сучасний стан та перспективи розвитку»). – 2007. – № 1-2. – С. 232-235.

9. Янчук Н.Д. Право як фактор стратегії сталого розвитку / Н.Д. Янчук // Південноукраїнський правничий часопис. – 2007. – № 2. – С. 9-11.

10. Янчук Н.Д. Концепция устойчивого развития : сравнительный анализ на примере Австралии, США, Голландии и Японии / Н.Д. Янчук // Порівняльно-правові дослідження : міжнар. наук. юрид. журнал (Матеріали Третього міжнародного наукового семінару «Порівняльне правознавство: сучасний стан та перспективи розвитку»). – 2008. – № 2. – С. 141-143.

11. Янчук Н.Д. Правові проблеми забезпечення сталого розвитку України / Н.Д. Янчук // Правове життя сучасної України : Тези доповідей Всеукраїнської наукової конференції «Правове життя сучасної України» / відп. ред. д-р юрид. наук, проф. Ю.М. Оборотов. – О. : Фенікс, 2008. – С. 493-495.

АНОТАЦІЯ

Янчук Н.Д. Правове забезпечення концепції сталого розвитку сучасної держави: теоретико-компаративістський аналіз. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.01 – теорія і історія держави і права; історія політичних і правових учень. – Одеська національна юридична академія, Одеса, 2009.

У дисертації вперше у вітчизняній юриспруденції комплексно досліджено загальнотеоретичні та компаративістські аспекти правового забезпечення концепції сталого розвитку сучасної держави.

Обґрунтовано необхідність підвищення ролі права у забезпеченні сталого розвитку як важливого засобу впливу на процеси сталості.

Визначено проблеми правового забезпечення та реалізації принципів концепції сталого розвитку в національній правовій системі України.

Здійснено порівняльний аналіз стратегії переходу країн на шлях сталого розвитку, що дозволило виявити позитивні та негативні тенденції впровадження правової політики стосовно сталого розвитку сучасної держави, що дає змогу використати позитивний іноземний досвід при опрацюванні власної концепції сталого розвитку та уникнути небажаних наслідків.

Перехід до концепції сталого розвитку неможливий без трансформації прав людини. Концепція сталого розвитку покликана усунути протиріччя між правами нинішніх та майбутніх поколінь, змінити антропоцентричний підхід у правах людини на біоцентричний, забезпечити соціально-економічні умови, що будуть сприяти забезпеченню прав людини, удосконаленню процедур захисту прав людини і громадянина тощо.

Запропоновано проект Національної концепції сталого розвитку України, спрямований на вирішення довгострокових цілей сталого розвитку на основі перш за все докорінних змін правової політики України у цій сфері.

Ключові слова: концепція сталого розвитку, правове забезпечення сталого розвитку, сучасна держава, права людини, правопорядок, екологізація права.

АННОТАЦІЯ

Янчук Н.Д. Правовое обеспечение концепции устойчивого развития современного государства: теоретико-компаративистский анализ. – Рукопись.

Диссертация на соискание научной степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.01 – теория и история государства и права; история политических и правовых учений. – Одесская национальная юридическая академия, Одесса, 2009.

В диссертации впервые в отечественной юриспруденции комплексно исследованы общетеоретические и компаративистские аспекты правового обеспечения концепции устойчивого развития современного государства.

Обоснована необходимость повышения роли права в обеспечении устойчивого развития как одного из важнейших способов влияния на процессы устойчивости.

Определены проблемы правового обеспечения и реализации принципов концепции устойчивого развития в национальной правовой системе Украины.

Осуществлен сравнительный анализ стратегии перехода стран на путь устойчивого развития, что позволило выявить позитивные и негативные тенденции внедрения правовой политики в отношении устойчивого развития государства, что дает возможность использовать позитивный иностранный опыт при разработке собственной концепции устойчивого развития и избежать негативных последствий.

Разработаны общетеоретические положения в отношении преодоления следующих недостатков правовой политики Украины в сфере устойчивого развития: дублирование и декларативность существующего законодательства, отсутствие концепции устойчивого развития, как рамочного документа для подготовки соответствующего законодательства; наличие устаревших норм и коллизий в природоохранном законодательстве, а также недостаточное обеспечение законодательства процедурными механизмами и инструментами правового регулирования.

В ходе исследования было обнаружено, что переход к концепции устойчивого развития невозможен без трансформации прав человека.

Концепция устойчивого развития призвана устранить противоречия между правами нынешних и будущих поколений, заменить антропоцентрический подход в правах человека на биоцентрический, обеспечить социально-экономические условия, которые будут содействовать обеспечению прав человека, усовершенствованию процедур защиты прав человека и гражданина.

Решающим для правового обеспечения устойчивого развития Украины является разработка и принятие Национальной концепции устойчивого развития как базового документа. Закрепление основных принципов идеологии устойчивого развития будет способствовать преодолению негативных стереотипов в данной сфере. Этот важный документ должен стать идейной основой для развития соответствующего законодательства, создать механизмы согласования экономической, социальной и экологической составляющей сбалансированного развития общества, систематизировать план действий и сроки выполнения конкретных этапов.

Предложен проект Национальной концепции устойчивого развития Украины, направленный на решение долгосрочных целей устойчивого развития на основе прежде всего коренных изменений правовой политики Украины в данной сфере.

Ключевые слова: концепция устойчивого развития, правовое обеспечение устойчивого развития, современное государство, права человека, правопорядок, экологизация права.

SUMMARY

Yanchuck N.D. Legal provision of the conception of modern state sustainable development: theoretical comparative analysis. – Manuscript.

The dissertation for a candidate of sciences degree in law, the specialty – 12.00.01 – theory and history of the state and law; history of political and legal teachings. – Odesa National Academy of Law, Odesa, 2009.

The thesis is the first attempt in Ukrainian jurisprudence to study both theoretical and comparative aspects of legal provision of the conception of modern state sustainable development.

The necessity to enhance the role of law in the provision of sustainable development as an important means of influence on the processes of stability is profoundly substantiated.

The author also investigates the problems of legal provision and realization of the principles of sustainable development conception within the national legal system of Ukraine.

The comparative analysis of the transition strategy of the countries heading for sustainable development has made it possible to elicit both positive and negative tendencies in pursuing the legal policy concerning modern state sustainable development, that allows to exploit the positive foreign experience while forming the original conception of sustainable development and avoid undesirable results.

The transition to the conception of sustainable development is impossible without the human rights' transformation. The conception of sustainable development is aimed to reconcile the contradictions between the rights of present and future generations, to change the anthropocentric approach in human rights into biocentric, to form the social economic conditions which promote the provision of human rights and improve the procedure of human and citizen rights protection.

The project of National conception for sustainable development of Ukraine is suggested. It is aimed at reaching long-term goals of sustainable development based on radical changes in the Ukrainian legal policy in this sphere.

Key words: conception of sustainable development, legal provision of sustainable development, modern state, human rights, law and order, ecologization of law.